

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Sextus per digreßionem. Capvt XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

postremo, ut odor Apronij terribis oris & corporis, quem (ut aiunt) ne bestiae quidem ferre possent, vni isti suavis & iucundus videretur. Ille erat in tribunali proximus, in cubiculo socius, in conuiuio dominus; ac tum maxime cum accumbente Praetextato praetoris filio, in conuiuio saltare nudus coepit. Sed haec nos copiosissime libro undecimo.

Sextus per digressionem.

CAPVT XIV.

Superioribus est affinis, quam Graeci *ὑπερβασις* appellant. Ea est, definitore Quintiliano, alicuius rei, sed ad utilitatem causae pertinentia, extra ordinem excurrans tractatio. Adhibetur autem vel laudandi gratia; qualis est apud M. Tullium pro L. Cornelio popularis illa virtutum Cn. Pompei commemoratio, in quam ille diuinus orator, nam Fabij verbis utar, veluti nomine ipso ducis, cursus dicendi teneretur, abrupto quem inchoauerat sermone, diuertit: sicut vituperandi, aut ornandi, aut delectandi, aut praeparandi. Sumuntur autem ex iisdem sermone locis, quos modo retulimus, ab expositione rerum gestarum, à descriptione locorum, regionum, personarum; item à tractatione fabularum, apologorum. Praeterea à locis communibus, quoties amplificandae rei gratia, in gloriam, in luxuriam, libidinem, auaritiam, turpem amorem, tyrannidem, iram ac reliqua vitia dicimus, atque his, causa velut aliquantisper omissa, diutius immoramur: aut contra quoties frugalitatem, liberalitatem, continentiam, studia literarum, pietatem, taciturnitatem laudibus efferimus. Hi tantum momenti habent ad copiose dicendum, ut clari aliquot auctores eos ex professo tractauerint. *ὑπερβασις* appellant. Sunt & illi loci communes his non dissimiles, quoties libertatis commoda ponimus ante oculos, contra seruitutis incommoda; mutabilitatem fortunae, mortis aequam omnibus necessitatem, quantum valeat pecunia in rebus mortalium, vitae humanae breuitatem, atque id genus alia innumera describimus. Porro longius immorari licebit excursionibus, vel in initio dictionis; quas illa Herculis Gallici, apud Lucianum, & Lamiarum a Iud. Pottianum descripio; vel in fine, quo iam fessus

recreetur auditor, quemadmodum in Georgico facit Virgilius. In medio, si quando digredi libebit, celerius eò redeundum, vnde digressus sis, nisi pars causae iam absoluta digressionis ansam praebet; veluti post narratam causam, quo ad securam argumentationem auditor reddatur alacrior, aut post probationem, siue omnino post locos in amoeniores, quo tedium subtilitatis discutatur; aut nisi res ipsa locos huiusmodi suapte sponte offerat, qui inuitent ad diutius immorandum.

Nota hanc amplificationem prudenter esse tractandam, nec temere, vbi multa & necessaria in proprijs argumentis suppetunt, ad alia digrediendum.

Septimus per gradationem.

CAPVT XV.

Est, ut, facinus est vincere ciuem Romanum, scelus verberare, necare; quid dicam in crucem tollere Verbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo potest. Ad hoc genus pertinet & illud, cum congestis ordine quodam circumstantijs in contextu & cursu semper aliquid priore maius insequitur. Huius exemplum est in secunda Ciceronis Philippica de dormitu Anthonij. O rem non modo visu foedam, sed etiam auditu. Sic inter cœnam in tuis immanibus illis poculis, hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Romani negotium publicum gerens, Magister equitum, cui ructare turpe esset, is fructus esculentis, vinum redolentibus gremium suum & totum tribunal impleuit. Hic singulae voces incrementum habent. Etenim per se deforme fuerat, vel non in cœtu vomere, in cœtu etiam non populi, etiam non Romani, vel si nullum negotium gereret, vel si non publicum, vel si non magister equitum. Hæc si quis diuidat, ac circa singulos gradus immoretur, augebit quidem orationis copiam, tamen minus efficaciter amplificabit.

Octauus per comparationem.

CAPVT XVI.

Est comparatio vel fictio, vel exempli collatione. Fictio, quam *ὑπόθεσις* vocant, ut in prima parte exempli, quod modo retulimus